

La Tomaca i La Bajoca

Ventura Gili

La variant dialectal de Riudoms queda compresa en el que s'anomena català central. Fonèticament, poques coses ens separen de la manera de parlar, posem per cas, de Manresa, de Vilafranca del Penedès o d'un barceloní de l'Eixample que no hagi adoptat l'esgarri-fós parlar xava o blea que tan bé ha sabut parodiar l'esplèndida Lloï Bertran amb el seu personatge Sandra Camaca. Fonèticament, doncs, el nostre parlar és molt semblant al de la resta de comarques centrals de Catalunya. Tanmateix hi ha alguns trets dialectals que ens caracteritzen i que a la vegada ens singularitzen. I cal fer esment, sobretot, de les variants lèxiques comunes a Riudoms que hauríem de mirar de preservar, perquè, encara que la normalització lingüística ha estat i és una eina imprescindible per a la recuperació plena de la nostra llengua i que gràcies a això s'ha pogut evitar quasi "in extremis" que el català passés a ser una llengua desapareguda, el procés ha tingut com a contrapartida una uniformització que posa en perill els nostres trets característics.

Dic això perquè me n'adono que els nostres infants, els quals, sortosament, reben l'ensenyament en català, influenciats potser per l'escola i pels mitjans audiovisuals, sobretot per la televisió, cada dia empenen un llenguatge més neutre, en el sentit que poden parlar exactament igual que un altre parlant de la Catalunya central. I això que és molt positiu per a la recuperació plena de la nostra llengua comporta que, per exemple, sentim usar cada vegada menys l'article determinat "lo", (lo pare, lo carrer, lo dia...) substituït sempre per "el", les paraules "la tomaca", en femení, sigui canviada per "el tomàquet", en masculí, "l'oliver", masculí, per "l'olivera", femení, "moixó" per ocell, "ferrada" per "galleda", "xiquet, xiqueta" per "nen, nena", "bajoca" per "mongeta", "en acabat" per "després" etc. i que, també cada dia sentim emprar menys mots típicament riudomencs com palsigar (trepitjar), misser (xafarder), apariar (arreglar), paraules que sempre s'han dit al nostre poble i en d'altres del voltant i que avui en dia per la pressió del barceloní que es fa servir als mitjans de difusió, van desapareixent a poc a poc.

Està bé que tinguem una llengua estàndard que serveixi com a eina de comunicació entre tots els parlants del país, i cal que sigui així i és per això que no vull que s'entengui el que dic com una crítica cap al català que utilitzen els mitjans de comunicació, tot el contrari, això no obstant, vull fer un toc d'atenció per tal de salvar els mots que els nostres avis i els nostres pares sempre havien emprat i que ara corren el perill de passar a ser mots en vies d'extinció.

Si entre tots hem aconseguit posar al nivell que li pertocava el català, ara hem d'intentar que la nostra manera de parlar aquesta llengua no quedi absorbida ni desdibuixada, ja que també forma part del nostre patrimoni cultural col·lectiu.

Oli Fi

Eugeni Perea

L'oli és un aliment bàsic per a la dieta humana. Dit això la seva importància ja queda justificada, però precisament per la importància que té com a aliment, també ha generat tota una simbologia dins el món de la nostra cultura. L'oli satisfà doncs el nostre plaer gastronòmic i estructura o desenvolupa tota una sèrie de registres culturals.

Des del punt de vista d'alimentació física, el fruit de l'olivera és extraordinari. De molt antic ha estat la base de moltes taules, espremut -l'oli-, o adobat amb herbes. Menjar pa i olives o pa amb oli ha constituït un menú excel·lent i barat. Els cereals, l'oli i el vi, són la trilogia clàssica de la Mediterrània. Són productes que ens han fet grans. Grans com a poble i com a cultura.

Tan important ha estat l'arbre i els seus fruits que l'olivera ha vingut a representar el símbol de la pau entre els pobles i la mateixa església l'ha triat com a ungüent de salvació espiritual ("els sants olis" o "l'oli dels malalts").

Heus ací doncs com, després de satisfer el paladar, omple i alleugereix l'esperit. I el poble també l'ha reconegut com un tresor, que calia preservar i valorar -per això l'anomena "or líquid". Als nostres pobles trobareu infinitat de refranys i de frases fetes que tenen l'oli com a protagonista: "posar oli en un llum", com a expressió de remei fàcil i ràpid; "ja ha begut oli", en el sentit de propera desgràcia; "qui oli mesura els dits se n'unta", per fer veure que algú ha participat d'un negoci brut... I encara hauríem de parlar del paisatge que aquests arbres constitueixen a la nostra terra. El Camp de Tarragona n'és una mostra, però també les comarques properes. L'olivera és un arbre mediterrani que creix acarat a una mar i a una llum úniques per la seva força i energia.

